

Методика

проведення експертизи сортів свербиги східної (*Bunias orientalis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Bunias orientalis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,25 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
MS: вимірювання групи окремих попередньо визначених рослин або частин

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини помічають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в

комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: кількість стебел у кущі (ознака 3);
- Листок розетковий: форма листкової пластинки (ознака 14);
- Листок: форма краю листкової пластинки (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів свербики східної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QN	Сім'ядольні листки: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
2. (+) QN	Рослина: за висотою в другий рік життя MG 7	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: кількість стебел у кущі VS 7	мала середня велика	3 5 7	
4. (*) PQ	Рослина: габітус VG 7	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
5. QN	Стебло: за товщиною VG 7	тонке середнє товсте	3 5 7	
6. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів I-го порядку VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 6	округла сплюснута багатогранна	1 2 3	
8. (*) QL	Стебло: опушення VS 5	відсутнє наявне	1 9	
9. (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS, 5	слабкий середній сильний	3 5 7	
10. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 6	відсутнє наявне	1 9	
11. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 6	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Стебло: ступінь здере́в'яні́ння наприкінці вегетації VS 9	слабкий середній сильний	3 5 7	
13. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення пластинки VG 5–7	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (*) (+) PQ	Листок розетковий: форма листкової пластинки VG 3	ланцетна списоподібна перисто-списоподібна	1 2 3	
15. (*) (+) QN	Листок розетковий: за шириною листкової пластинки MS 3	вузький середній широкий	1 2 3	
16. (*) (+) QN	Листок розетковий: за довжиною листкової пластинки MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
17. (*) QN	Листок розетковий: відношення довжина/ширина MS, 3	мале середнє велике	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Листок розетковий: форма краю листкової пластинки VS 3	зубчата пилчаста хвиляста двоякопилчаста	1 2 3 4	
19. (*) (+) QN	Листок розетковий: черешок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
20. (*) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 7	ранній середній пізній	3 5 7	
21. (*) PQ	Суцвіття: форма VS 7	компактна розгалужена	1 2	
22. (*) QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення VS 7	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
23. (*) QN	Квітка: розмір VS 7	малий середній великий	3 5 7	
24. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду до повного достигання насіння MG 9	мала середня велика	3 5 7	
25. PQ	Насінина: забарвлення VG 9	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	
26. QN	Насіння: маса 1000 шт. VG 9	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів свербиги східної

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
<i>1-ий рік життя</i>	
1	сходи
2	1–3 справжніх листків
3	розетка
<i>2-ий та наступні роки життя</i>	
4	відростання
5	стеблування
6	бутонізація
7	цвітіння
8	плодоношення
9	достигання насіння

До 2. Рослина: за висотою в другий рік життя, см.

Низька – до 140, середня – 140–170, висока – понад 170.

До 3. Рослина: кількість стебел у куці, шт.

Мала – до 3, середня – 4–5, велика – 6–8.

До 7 Стебло: форма поперечного перерізу.

1

Округла

2

сплюснута

3

багатогранна

До 14. Листок розетковий: форма листкової пластинки.

1

Ланцетна

2

сисоподібна

3

перисто-сисоподібна

До 15. Листок розетковий: за шириною листкової пластинки, см.

Вузкий – 4–6, середній – 7–9, широкий – 10–13.

До 16. Листок розетковий: за довжиною листкової пластинки, см.

Короткий – до 12, середній – 12–20, довгий – понад 20.

До 18. Листок розетковий: форма краю листкової пластинки.

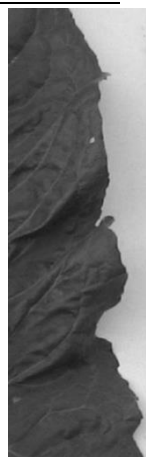
1

Зубчаста

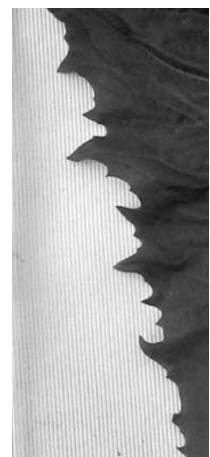
2

пилчаста

3

хвиляста

4

двоякопилчаста

До 19. Листок розетковий : черешок за довжиною, см.

Короткий – до 5, середній – 5–10, довгий – понад 10.

До 24. Рослина: тривалість періоду до повного досягання насіння, діб.

Мала – до 95, середня – 95–110, велика – понад 110.

9. Література

1. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод / З. Т. Артюшенко, А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1986 – 392 с.
2. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР. – М.: ГБС АН СССР, 1975. – 136 с.
3. Определитель высших растений Украины. – Киев:Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.
4. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.